Was Gouda van oorsprong een Karolingisch domein?
Impressie lezing Henkjan Sprokholt op 7 maart 2022

‘We weten niet exact wanneer Gouda is ontstaan. Het gebied rond Gouda is ontgonnen in stroken, maar sommige verkavelingen lopen anders dan je zou verwachten. Kavels werden haaks op rivieren ontgonnen, maar die langs Oost- en Westhaven en in het oosten van de stad staan wat schuin ten opzichte van de Haven. In de Lange Noodgodsstraat is zo’n tien jaar geleden ontdekt dat de Gouwe ooit daar lag, en als je die oude rivier als uitgangspunt neemt, kloppen die vreemde verkavelingen wèl. Dit betekent dat er een oudere verkaveling onder de huidige ligt. En aangezien het Hof van Gouda minimaal zo oud moet zijn als de oudste ontginning, wil ik als hypothese formuleren: Was Gouda van oorsprong een Karolingisch domein?’

Voor een vol Concordia schetste Henkjan Sprokholt, docent klassieke talen en auteur van de eerste drie hoofdstukken van *Geschiedenis van Gouda*, op maandag 7 maart jl. een boeiend beeld van Holland en Gouda in de periode 800-1450. Hij begon zijn betoog met een uiteenzetting over rivieren

met kleiige oevers, erachter gelegen komgronden of dellen – in Gouda de Oude Delle (Markt), Liesdelle (bij de Raam), Slappendel (bij de Kleiweg), Groenendaal en Rozendaal – en de nog verder liggende veengronden. Volgens Sprokholt lag Gouda ideaal voor vestiging van een Karolingisch domein en wijst ook de oude structuur erop, maar ontbreken harde bewijzen. 'Er zijn bij de turfwinning twee munten van Lodewijk de Vrome (822-840) ten westen van Gouda gevonden en we hebben die oudere verkaveling, maar typisch aardewerk uit die periode of andere archeologische vondsten ontbreken helaas.'

Van 1203 tot 1206 werden in een wijde cirkel rond Gouda veldslagen in de zgn. Loonse Oorlog uitgevochten, een Hollandse oorlog die een internationaal karakter kreeg. Na afloop kregen de Bredero's, de Foreesten en andere noordelijke families als beloning voor hun inzet stroken grond ten noorden van Gouda ter ontginning. Graaf Willem II liet tussen 1222 en 1244 de noord-zuidroute graven zodat zijn schepen niet meer over Utrecht hoefden te varen. Sprokholt: 'Ik ben ervan overtuigd dat hij dit heeft opgezet samen met Dirk van der Goude, die in ruil voor zijn hulp tussen 1230 en 1250 de eerste stadsrechten voor Gouda ontving. Ook hebben ze waarschijnlijk samen de Haven laten aanleggen, met de Peperstraat en de Spieringstraat voor de afwatering en met demping van een deel van de oorspronkelijke Gouwe. Wat we dit jaar vieren, zijn dus de tweede, uitgebreidere stadsrechten. De oudste zijn verloren gegaan.' (*JPvdZ*)